

Zvláště chráněná
území

Zvláště chráněná území

Na území kraje Vysočina se nachází celkem 173 zvláště chráněných území. Plný výčet všech lokalit naleznete na webovém portálu.

CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST

Chráněná krajinná oblast (CHKO) je rozsáhlé území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů s hojným zastoupením dřevin, případně s dochovanými památkami historického osídlení.

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ PAMÁTKA

Jedná se o přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk.

PŘÍRODNÍ PAMÁTKA

Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk.

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE

Menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku.

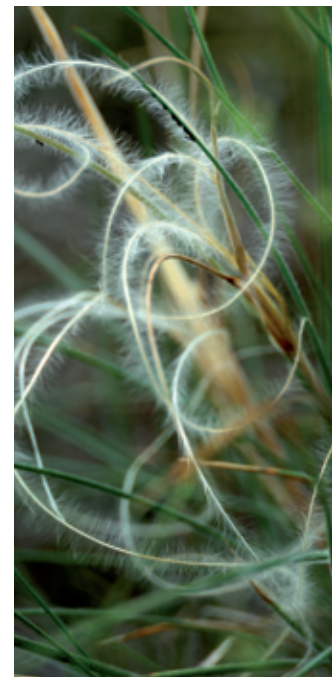
PŘÍRODNÍ REZERVACE

Menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast.

Mohelenská hadcová step

¹ Národní přírodní rezervace

Rozsáhlý soubor xerothermních společenstev hadcové skalní stepi, teplomilných trávníků a hadcových borů představuje unikátní území z řady hledisek.

Fyzikální a chemické vlastnosti hadců spolu s členitostí reliéfu a proměnlivostí topoklimatických podmínek jsou příčinami neobyčejné pestrosti vegetace, květeny i zvířeny. Specifika hadcového podloží ovlivnila i vznik některých morfologických zvláštností flóry i fauny, zejména nanismů. Přírodní fenomény tohoto jedinečného území zpřístupňují dva okruhy naučné stezky.

Ransko

² Národní přírodní rezervace

Velký lesní komplex na západním okraji CHKO Žďárské vrchy na tzv. ranském masivu hostí několik typů společenstev. Ochranný cenná je vegetace květnatých bučin, potočních a prameništích olšin a jaseňin a hadcových borů s výskytem celé řady chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů.

Radostínské rašeliniště

³ Národní přírodní rezervace

Rezervace slouží k ochraně mimořádně cenných rašelinných ekosystémů, obsahujících jak primární přírodní rašelinná společenstva, tak sekundární vývojová stádia vzniklá spontánní sukcesí po těžbě rašeliny. Hloubka rašelinných vrstev dosahuje 326 cm. V lesních porostech se uplatňuje především borovice lesní a její kříženci s borovicí blatkou. V podrostu je zastoupena borůvka černá, brusinka bažinná, klikva bahenní, vřes obecný a trsy suchopýru pochvatého. Na odtěžených plochách roste ukázková mozaika ostřicovo-rašelínkových porostů s bohatým výskytem rosnatky okrouhlohlísté, s ostřicí plstnatoplodou, zábělníkem bahenním či suchopýrem úzkolistým. Území hostí mj. čolka horského, několik druhů skokanů, rosničku zelenou, ještěrku živorodou, zmiji obecnou, bekasinu otavní, lindušku luční, brambornička hnědého či hraboše mokřadního.

Dářko

4 Národní přírodní rezervace

Jedná se o nejrozsáhlejší rašeliniště Českomoravské vrchoviny typu přechodového vrchoviště a jediné místo výskytu borovice blatky zde na Českomoravské vrchovině.

Rezervace slouží k ochraně cenných rašelinných ekosystémů, zejména blatkových borů a rašelinných smrčín. Zahrnuje i část až 8,6 m hlubokého rašelinného ložiska Padrtiny. V keříčkovité vegetaci je zastoupena brusinka obecná, borůvka černá, klikva bahenní, kyhanka sivolistá a vřes obecný. Vedle rašeliničků, mechů a suchopýru pochvatého zde roste řada ostřic, dále rosnatka okrouhlolistá, vrba rozmarýnolistá a bublinatka menší. Významný je výskyt vzácných chladnomilných mravenců. Na území žije mj. čolek horský, několik druhů skokanů, ještěrka živorodá, zmije obecná, sluka lesní, linduška luční, hraboš mokřadní, jelen evropský. Po okraji rašeliniště vede naučná stezka.

Švařec

5 Národní přírodní památka

Chráněné území se rozkládá na příkrých, jižně exponovaných svazích údolí Brťovského potoka. Vegetace území je tvořena především mozaikou semixerotermních travinobylinných společenstev s roztroušenými keři jalovce obecného. Na jižních svazích se rozprostírají krátkostébelné kostřavové trávniky, v nichž roste početně vstavač obecný a vzácně i koniklec velkokvětý. Na hlubších půdách a vápencových vložkách najdeme náročnější druhy a také ohrožené druhy např. pětiprstek žežulník a hořeček brvitý. Unikátní populace kriticky ohroženého švihlíku krutiklasu se nalézá na několika místech při okrajích lesů a křovin. Lokalita též představuje významné refugium teplomilných živočichů, především druhů stepí, lesostepí a xerotermních trávníků. Žije zde např. saranče vrzavá, kudlanka nábožná, tzv. „evropsky významný druh“ modrásek černosvrtný a další.

Žďárské vrchy

⁶ Chráněná krajinná oblast

Žďárské vrchy se dají charakterizovat jako plochá vrchovina kulminující vrcholem Devět skal (836,3 m n. m.). Na hřebetech jsou časté skalní útvary označované jako mrazové sruby doprovázené balvanovými proudy až kamennými moři. Celá oblast Žďárských vrchů je pramennou oblastí na hlavním evropském rozvodí mezi Severním a Černým mořem, a proto byla již v roce 1978 vyhlášena jako chráněná oblast přirozené akumulace vod. Od středověku byla vytvářena hustá rybníční soustava, přičemž v dnešní době je zde 187 rybníků, z nichž největší je Velké Dářko s plochou 205 ha. Z ochrannářsky nejcennější vegetace se značným zastoupením chráněných a ohrožených druhů jsou pro oblast typické rašelinné a místy až slatinné louky a vlhké pcháčově louky.

Železné hory

7 Chráněná krajinná oblast

Geologicky a geomorfologicky pestré území doplňují zachovalá společenstva rostlin a živočichů na původních i lidskou činností podmíněných biotopech, jakými jsou zejména rašelinné a vlhké louky, mokřady či suché trávníky na osluněných svazích.

V nejvyšších partiích Železných hor převažují různé typy rul, na severovýchodě hlubinné vyvřeliny žul a gaber s čočkami krystalických vápenců, které zde byly těženy. Nejvyššími vrcholy jsou Vestec (668 m n. m.) a Spálava (663 m n. m.). Prudší svahy najdeme na přechodu z Polabí a v oblasti Dlouhé meze. Jinak zarovnaný povrch narušují skalnatá údolí Doubravy a Chrudimky. Zatímco na osluněných opukových stráních Dlouhé meze můžeme navštívit suché trávníky s teplomilnými druhy, jako hořcem brvitým, pcháčem bezlodyžným či prorostlíkem srpovitým, v centrální části území jsou pozoruhodné především rašelinné louky s rosnatkou okrouhlostou či suchopýrkem alpským.

Hojkovské rašelinště

8 Národní přírodní památka

Lokalita je celoročně nasycena vodou z četných prameništ, a proto je důležitým refugiem živočichů vázaných na vodní, rašeliníšní a mokřadní biotopy.

Mocnost rašeliny dosahuje až 1,7 m. Ta se v minulosti těžila a v místech její těžby vznikla řada tůňek a prohlubní, které postupně zarostly dřevinami a vytvořily hájek. Na březích tůňek hojně roste dřábík bahenní. Na narušených plochách rašeliny se hojně vyskytuje rosnatka okrouhlolistá. Na místech, kde se kdysi těžila rašelina, a při severovýchodním okraji území se vyvinula vegetace přechodových rašeliníšť s výskytem mnoha druhů ostříc, dále se suchopýrem úzkolistým, zábělníkem bahenním, violkou bahenní aj. Významný je výskyt kriticky ohrožené třtiny nachové.

Jankovský potok

9 Národní přírodní památka

Chráněné území tvoří asi 11 km dlouhý úsek potoka od jeho pramene u osady Chaloupky u Vyskytné až k osadě Hojkovy u obce Mladé Bříště.

Velkou část lokality tvoří mokřadní biotopy, zejména vlhké pcháčové a rašelinné louky, tužebníková lada. Ze vzácných a ohrožených druhů zde rostou rosnatka okrouhlolistá, ostřice plstnatoplodá, ostřice blešní, ostřice přiblá, všivec lesní, vachta trojlístá, bařička bahenní a v pozdním létě i tolije bahenní. Tato společenstva jsou závislá na pravidelném sečení a odklizení posečené hmoty. Pro lokalitu je nejvýznamnější výskyt kriticky ohrožené perlorodky říční v horní části Jankovského potoka. Dnes je to jediná lokalita pro Českomoravskou vrchovinu a jedna z posledních v České republice. Na potoce se objevuje ledňáček říční, skorec vodní a vydra říční.

Údolí Doubravy

10 Přírodní rezervace

Jedná se o kaňonovité údolí řeky Doubravy mezi obcí Bílek a Dolním Mlýnem nedaleko od Chotěboře s řadou zajímavých geomorfologických útvarů, jakými jsou např. skalní stěny, suťová pole, puklinová jeskyně, a s řadou vzácných a chráněných rostlinných i živočišných druhů.

Nejzajímavějšími geomorfologickými útvary jsou Koryto, soutěska široká v nejužším místě pouze 1,5 m se dvěma vodopády, skalní ostroh Sokolohradu, skalní věž Čertova stolku s Čertovou jeskyní a Poustevnou. V údolí se zachovaly zbytky smíšených suťových lesů s javorem klenem a jedlí bělokorou, v podrostu je nápadná měsíčnice vytrvalá či růže převislá. V olšinách podél řeky lze pozorovat bleduli jarní a prvosenku vyšší. Na horních hranách skal, na osluněných místech rostou druhy světlo- a teplomilné, jako např. kličnopád obecný či smolníčka obecná. Ve stinném a vlhkém údolí jsou výborné podmínky pro výskyt mnoha druhů mechorostů a lišejníků. Faunu tvoří převážně říční a lesní druhy. Žijí zde např. rak říční, ledňáček říční a skorec vodní.

Stvořidla

11 Přírodní rezervace

Hluboce zaříznuté údolí Sázavy mezi městy Světlá nad Sázavou a Ledec nad Sázavou je jedním z turisticky nejvyhledávanějších míst Českomoravské vrchoviny. Řeka Sázava je se svými peřejemi, vystupujícími balvanů a místy rychlým proudem populární zejména mezi vodáky.

Průlomové údolí řeky Sázavy je vytvořeno ve tvrdých žulových horninách. Údolí je charakteristické svými strmými skalnatými a balvanitými svahy, několika zaklesnutými meandry, vlastní tok řeky pak četnými peřejemi a na balvanech vytvořenými obřímí hrnci.

Většina lesních porostů má dnes podobu smrkových monokultur, místy se na skalách zachovaly zbytky skalních borů s velmi chudou vegetací. V údolí chladnějším než okolí lze nalézt i některé podhorské druhy, např. růži převislou, oměj pestrý a zimolez černý. V řece roste lakušník štětičkový. Ze živočišné říše je nejlépe prozkoumaná fauna jepic s několika ohroženými druhy. Typickými ptačími obyvateli okolí tekoucích vod jsou ledňáček říční, skorec vodní a konipas horský. Na skalách hnízdí výr velký.

Kamenná trouba

12 Přírodní rezervace

Přírodní rezervaci tvoří rybník Kamenná trouba a na něj navazující niva Pstružného potoka nedaleko Lipnice nad Sázavou s dobře vyvinutou mokřadní vegetací a s výskytem řady chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů.

Botanicky nejcennější částí území jsou rašelinné louky nedaleko samoty Malířovna, kde se vyskytují vzácné druhy, jakými jsou ostřice blešní a ostřice dvoumužná, tolije bahenní, bařička bahenní, vachta trojlistá, všivec ladní, prstnatec májový, zábělník bahenní či drobná vrba plazivá a rozmarýnolistá. Na tyto porosty navazují pcháčové louky s pcháčem bahenním, blatouchem jarním, děhelem lesním, kozlíkem dvoudomým a dalšími druhy. Mokřadní formace v litorálu rybníka Kamenná trouba tvoří rákosiny, zblochanové porosty, porosty chraстice rákosovité a porosty vysokých ostřic. Ze vzácných druhů se zde vyskytuje žluté kvetoucí bazanovec kytkovitý.

Borecká skalka

13 Přírodní památka

Západní okraj dnes již nevyužívaného zatopeného hadcového lomu nedaleko obce Borek na Chotěbořsku se zbytkem suchomilné pastviny s vystupujícím hadcovým podložím a s výskytem rostlinných druhů vázaných na tento specifický substrát.

Horninové podloží tvoří serpentinit (hadec) v podobě relativně velkého tělesa v okolních pararulách. Mimo chráněné území jsou v lomu odkryvy eklogitu se značnou koncentrací granátů. Ve skalních štěrbinách na hadci s vysokým obsahem hořčíku a nedostatkem dusíku a fosforu je vyvinuta typická vegetace s kapradinou sleziníkem hadcovým. V 60. letech 20. století zde byla naposledy zaznamenána drobná rostlina kuřička jarní, která byla později popsána jako kuřička Smejkalova.

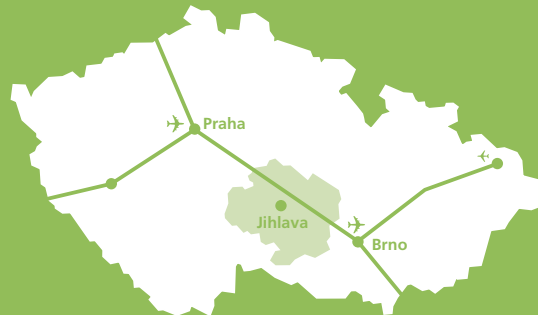
Drátenická skála

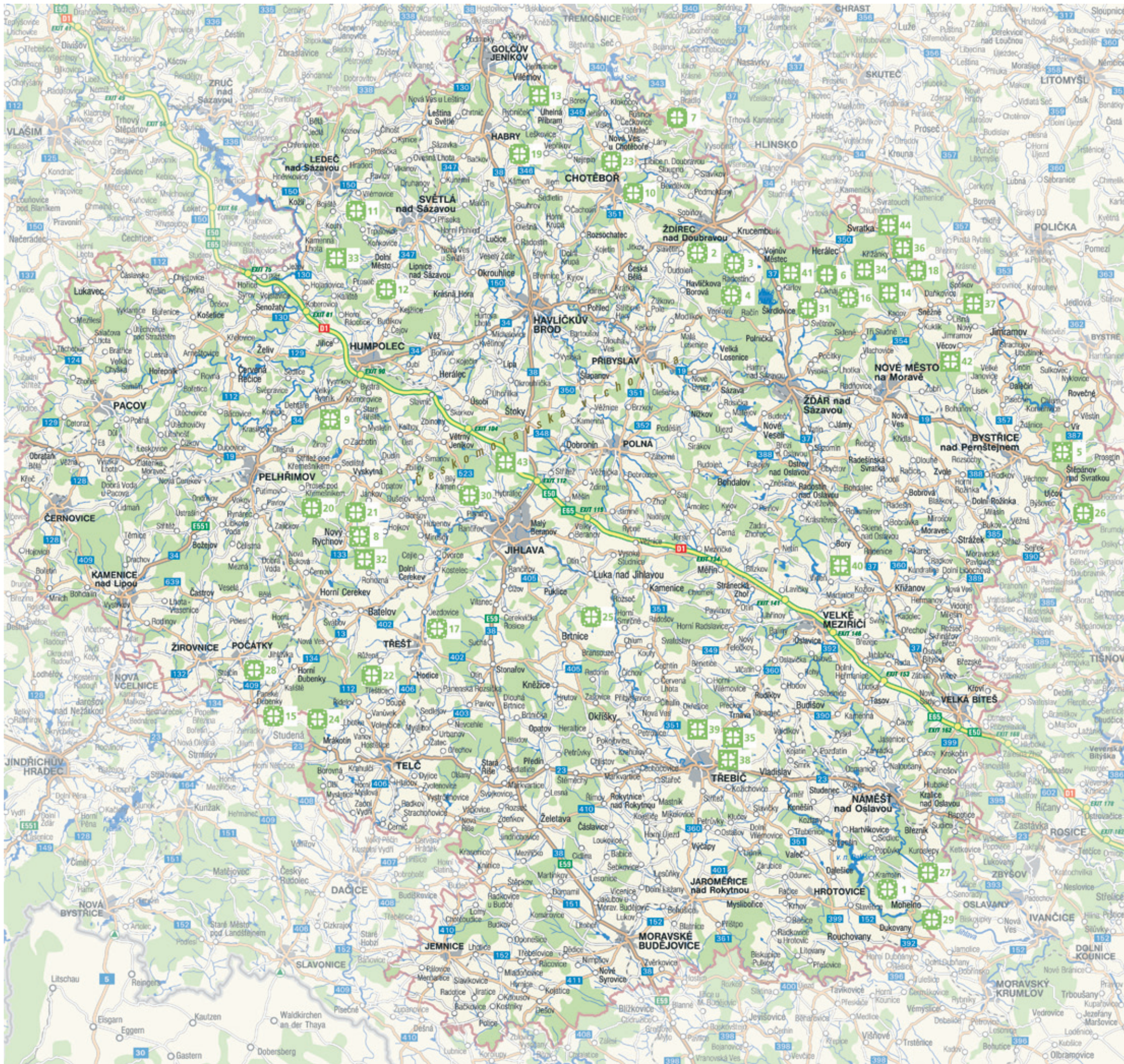
Přírodní památka

Výrazný skalní útvar mezi osadami Blatiny a Samotín v centrální části CHKO Žďárské vrchy, zformovaný do podoby mohutné skalní hradby výšky až 35 metrů s charakteristickými prvky mrazového zvětrávání, patří k turisticky nejvyhledávanějším cílům na Novoměstku.

Hlavní skalisko je rozčleněno do několika vrcholů, z nichž nejvyšší Sokol má výšku 35 metrů, ve směru sever–jih je skalisko asi 200 m dlouhé a jeho součástí je 7,5 m dlouhý puklinový tunel.. Na původní lesní vegetaci, kterou tvořily smrkové bučiny s třtinou chloupkatou, dnes již ukazuje jen pár exemplářů buku lesního a jedle bělokoré v jinak monotónních kulturních smrkových porostech.

Zvláště chráněná území

Chráněná krajinná oblast

Národní přírodní památka

Přírodní památka

Národní přírodní rezervace

Přírodní rezervace

0km 4km 8km 12km 16km 20km

Zvláště chráněná území prezentovaná v publikaci

1. **Národní přírodní rezervace Mohelenská hadcová step** 49°6'28.888"N, 16°11'16.782"E
2. **Národní přírodní rezervace Ransko** 49°40'20"N, 15°48'51"E
3. **Národní přírodní rezervace Radostínské rašeliniště** 49°39'34.96"N, 15°53'2.034"E
4. **Národní přírodní rezervace Dářko** 49°38'24.112"N, 15°52'27.643"E
5. **Národní přírodní památka Švařec** 49°31'25"N, 16°21'04"E
6. **Chráněné krajinná oblast Žďárské vrchy** 49°39'25"N, 15°59'54"E
7. **Chráněné krajinná oblast Železné hory** 49°47'37"N, 15°45'09"E
8. **Národní přírodní památka Hojkovské rašeliniště** 49°22'55.575"N, 15°24'47.59"E
9. **Národní přírodní památka Jankovský potok** 49°29'9.843"N, 15°21'13.23"E
- 49°24'17.432"N, 15°22'16.233"E
10. **Přírodní rezervace Údolí Doubravy** 49°42'52"N, 15°42'48"E
11. **Přírodní rezervace Stvořidla** 49°40'00"N, 15°19'59"E
12. **Přírodní rezervace Kamenná trouba** 49°36'12"N, 15°23'28"E
13. **Přírodní památka Borecká skalka** 49°47'35"N, 15°34'46"E
14. **Přírodní památka Drátenická skála** 49°39'16.9"N, 16°05'02.9"E

Další vybraná zvláště chráněná území v kraji Vysočina

15. **Národní přírodní rezervace Zhejral** 49°13'20.07"N, 15°18'35.352"E
16. **Národní přírodní rezervace Žákova hora** 49°39'17"N, 015°59'32"E
17. **Národní přírodní rezervace Velký Špičák** 49°18'29"N, 15°31'05"E
18. **Přírodní rezervace Čtyři palice** 49°41'10.3"N, 16°05'37.9"E
19. **Přírodní rezervace Havranka** 49°43'55"N, 15°33'12"E
20. **Přírodní rezervace Křemešník** 49°24'24.14"N, 15°19'33.516"E
21. **Přírodní rezervace Na Oklice** 49°24'13.912"N, 15°23'41.556"E
22. **Přírodní rezervace Roštýnská obora** 49°15'10.066"N, 15°25'52.365"E
23. **Přírodní rezervace Svatomariánské údolí** 49°44'55"N, 15°40'49"E
24. **Přírodní rezervace Štamberk a kamenné moře** 49°12'43.972"N, 15°22'42.273"E
25. **Přírodní rezervace Údolí Brtnice** 49°20'04"N, 15°43'36"E
26. **Přírodní rezervace Údolí Chlébského potoka** 49°28'25"N, 16°22'53"E
27. **Přírodní rezervace Údolí Oslavy a Chvojnice** 49°8'30.365"N, 16°13'23.679"E
28. **Přírodní rezervace V Lisovech** 49°14'48.178"N, 15°16'43.125"E
29. **Přírodní rezervace Velká skála** 49°5'58.816"N, 16°14'11.245"E
30. **Přírodní rezervace Zaječí skok** 49°24'46.847"N, 15°32'7.857"E
31. **Přírodní rezervace Světnovské údolí** 49°37'46.998"N, 15°58'17.535"E
32. **Přírodní památka Čertův hrádek** 49°21'57"N, 15°24'13"E
33. **Přírodní památka Čertův kámen** 49°37'44"N, 15°19'20"E
34. **Přírodní památka Devět skal** 49°40'14.5"N, 16°01'57.4"E
35. **Přírodní památka Kobylínek** 49°14'59.16"N, 15°56'12.47"E
36. **Přírodní památka Milovské perničky** 49°41'35.765"N, 16°5'17.001"E
37. **Přírodní památka Prosička** 49°38'37.967"N, 16°11'46.782"E
38. **Přírodní památka Ptáčovský kopeček** 49°14'2.559"N, 15°55'55.773"E
39. **Přírodní památka Syenitové skály u Pocoucova** 49°14'44.297"N, 15°53'24.408"E
40. **Přírodní památka Šebeň** 49°24'29.567"N, 16°3'33.676"E
41. **Přírodní památka Tisůvka** 49°39'5.851"N, 15°57'2.897"E
42. **Přírodní památka Vlčí kámen** 49°35'41.707"N, 16°10'2.636"E
43. **Přírodní památka Vysoký kámen** 49°27'54"N, 15°33'58"E
44. **Přírodní památka Zkamenělý zámek** 49°42'31.93"N, 16°4'26.725"E

www.dedictvivysociny.cz

Evropská unie
Evropský fond pro regionální rozvoj
Investice do vaší budoucnosti

ROP
Jihovýchod

Kraj **Vysočina**

Investice do vaší budoucnosti. Spolufinancováno Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj a krajem Vysočina.

Vydal: Krajský úřad kraje Vysočina, Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu, květen 2011, Žižkova 57, 587 33 Jihlava, tel.: 564 602 111, www.kr-vysocina.cz

Neprodejné.